

แนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านกำพี้ ตำบลกำพี้ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม

Guideline for management of Community Based-Tourism, Ban Kumpee, Kumpee Sub - District, Borabue District, Maha Sarakham Province

นริศรา คำสิงห์¹

Narisara Khamsing¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบริบทและทรัพยากรของชุมชนบ้านกำพี้เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว 2) เพื่อศึกษาระดับความรู้ ความเข้าใจของชุมชนบ้านกำพี้ เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน และ 3) เพื่อศึกษาระดับความต้องการของชุมชนบ้านกำพี้ ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณโดยการใช้แบบสอบถาม จำนวน 130 คน ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพโดยการจัดประชุมกลุ่มย่อย จำนวน 10 คน ใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics)

ผลการวิจัยพบว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวภายในชุมชน คือ กู่ข้าวดำ วัดบ้านกำพี้ โครงการส่งเสริมศิลปาชีพบ้านกำพี้ ในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และโครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริบ้านกำพี้ และแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน คือ ได้มีการรวมกลุ่มโฮมสเตย์ มีการกำหนดรายการนำเที่ยวที่เป็น Package ซึ่งอยู่ภายใต้การบริหารจัดการโดยชุมชนเอง คนในชุมชนมีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ที่ค่าเฉลี่ย 3.30 ส่วนในด้านความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่ค่าเฉลี่ย 3.62 และมีข้อเสนอแนะ คือ ต้องการความรู้เรื่องการนำเที่ยว การจัดการที่พักแบบโฮมสเตย์ และการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

คำสำคัญ : การจัดการท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวโดยชุมชน

¹อาจารย์ประจำสาขาวิชาการโรงแรมและการท่องเที่ยว คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ABSTRACT

The objectives of this research were to 1) study the context and resources of the community for develop to tourism resources 2) study the level of knowledge and understanding about Community Based Tourism and 3) study the level of the need of the community in developing Community-Based Tourism. This research is a Mix Method ; questionnaires collect from 130 persons by simple random sampling and focus group collect from 10 persons by purposive sampling and analyzed through use of descriptive statistics.

The research showed that tourism resources within the community were Ku Kao-Dam, Wat Ban Kumpee, The Foundation of the the promotion of supplementary occupations Ban Kumpee project of her Majesty queen Sirikit of Thailand and Sample farms project along the initiative Ban Kumpee, and guidelines for tourism management in the community especially homestay. They organized tour program within managed by themselves. People in the community understood about community base tourism in general moderate level at average 3.30. In terms of tourism development by the community in general was high level at average 3.62. The suggestion was to want knowledge of the tour guide, homestay management and supported by relevant authorities.

Keywords : Tourism Management , Community Based - Tourism

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยมีการเติบโตและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งการพัฒนางค์ประกอบของการท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วย นักท่องเที่ยว การตลาดการท่องเที่ยว ทรัพยากรการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวและการต้อนรับอย่างมีมาตรฐาน (พิมพ์พรรณ สุจารินพงศ์, 2549) รวมไปถึงการพัฒนาชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งจากการพัฒนาทางการท่องเที่ยวและการมาเยือนของนักท่องเที่ยวนั้น อาจนำมาซึ่งผลกระทบทางการท่องเที่ยวทั้งทางด้านบวกและลบ ที่ส่งผลต่อรูปแบบการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว นั้นได้ กิจกรรมการท่องเที่ยวจึงเป็นส่วนสำคัญของการจัดหารายได้ และยังผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม อุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่มีการกระจายรายได้ออกไปสู่ท้องถิ่นต่างๆ นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างงาน สร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆในท้องถิ่นเพื่อรองรับการท่องเที่ยว การพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจึงเป็นแนวทางสำคัญที่ก่อให้เกิดการกระจายรายได้ กระตุ้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ทำให้เกิดการใช้จ่ายโดยเริ่มตั้งแต่การเดินทาง การรับประทานอาหาร การใช้บริการนำเที่ยว การซื้อสินค้าของที่ระลึก การรับฝากรถยนต์ การพักผ่อน และบริการอื่นๆ สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดการขยายตัวของบริการต่างๆ ทำให้รายได้ภายในท้องถิ่นเพิ่มขึ้น (อุดม บัวศรีและคณะ, 2539 : 2-3)

จากแนวโน้มการเติบโตของการท่องเที่ยวที่กล่าวมาข้างต้น แม้ว่าการท่องเที่ยวจะก่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นมากขึ้น แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าการท่องเที่ยวเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดผลกระทบด้านลบต่อแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น ส่งผลให้ปัจจุบันได้เกิดกระแสความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์

ประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิม ซึ่งกำลังได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว และมีแนวโน้มมากขึ้น แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ถูกเปลี่ยนถ่ายเข้าสู่อุตสาหกรรมท่องเที่ยวโดยรวมอย่างเป็นลำดับ และกำลังปรับเปลี่ยนสภาพไปสู่การจัดการที่คำนึงถึงขีดความสามารถรองรับของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม และวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชุมชน และมุ่งเน้นสิ่งแวดล้อมและฐานทรัพยากรของพื้นที่ท่องเที่ยวเป็นสำคัญ ดังนั้น จึงเป็นโอกาสในการสร้างเอกลักษณ์และตราสัญลักษณ์สินค้าทางการท่องเที่ยว วัฒนธรรมและธรรมชาติของประเทศไทยให้เป็นที่รู้จักและได้รับการยอมรับในระดับสากล (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา , 2554 , หน้า 9)

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism - CBT) เป็นอีกหนึ่งความเคลื่อนไหวในสังคมท้องถิ่น ที่ชุมชนใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงมีจุดเด่นคือ ชุมชนเป็นแหล่งข้อมูลหรือแหล่งเรียนรู้เอง มีวิถีชีวิตชุมชนเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง (สุภาวิณี ทรงพรพาณิชย์, 2558) เป็นการเน้นให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการทำงาน กล่าวคือ การที่มุ่งพัฒนาให้คนในชุมชนเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการท่องเที่ยว และไม่เพียงแต่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ได้เน้นถึงการสร้างศักยภาพของคนในท้องถิ่น ให้ใช้ความรู้ของตนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อนำไปสู่การดูแลรักษาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติโดยให้มีความสอดคล้องกับภูมิปัญญา และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม รวมทั้งการแก้วิกฤตเศรษฐกิจของชุมชนในอนาคต สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน, (2559) เพราะการดูแลทรัพยากรเหล่านั้นเป็นหน้าที่ของคนในชุมชน ซึ่งเป็นของส่วนรวมไม่ใช่เป็นของใครคนใดคนหนึ่ง จึงกล่าวได้ว่าการรับรู้และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวคือหัวใจของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (สุดถนอม ต้นเจริญ, 2559)

บ้านกำพี้ ตำบลกำพี้ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม เป็นชุมชนที่มีประวัติศาสตร์ และมีความอุดมสมบูรณ์ ภายในชุมชนมีศักยภาพด้านการเป็นแหล่งเรียนรู้เกษตรกรรมและวัฒนธรรม ผู้วิจัยได้มีโอกาสสัมผัสกับชุมชนและผู้นำชุมชนในเบื้องต้นจากการลงพื้นที่ให้บริการวิชาการ จึงได้เล็งเห็นศักยภาพของชุมชน และเกิดแนวคิดในการทำวิจัย หัวข้อ “แนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านกำพี้ ตำบลกำพี้ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม” เพื่อศึกษาบริบทและทรัพยากรของชุมชนบ้านกำพี้เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว พร้อมทั้งศึกษาระดับความรู้ ความเข้าใจ และความต้องการของชุมชนบ้านกำพี้ ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน ให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนทั้งในด้านส่งเสริมคุณภาพชีวิต และพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน สร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการทำงานร่วมกันต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทและทรัพยากรของชุมชนบ้านกำพี้เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว
2. เพื่อศึกษาระดับความรู้ ความเข้าใจของชุมชนบ้านกำพี้ เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน
3. เพื่อศึกษาระดับความต้องการของชุมชนบ้านกำพี้ ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นประชาชน และผู้นำชุมชนในชุมชนบ้านกำพี้

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถาม เก็บข้อมูลจากประชาชนในบ้านกำพี้ จำนวน 130 คน ใช้เกณฑ์ในการประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างจากจำนวนประชากร (บุญชม ศรีสะอาด, 2535 : 38) โดยประชากรบ้านกำพี้ มีทั้งสิ้น 835 คน จำนวนประชากรหลักร้อยละ ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 15-30% ผู้วิจัยจึงคิดจากร้อยละ 15 ของจำนวนประชากร ได้เท่ากับ 125.25 จึงทำการเก็บทั้งสิ้น 130 คน ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์และการจัดประชุมกลุ่มย่อย ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คน (วานิช มาลัยและอรสา ปานขาว, 2548) ใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling)

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยได้ดำเนินการสร้างตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาแนวความคิด ทฤษฎี เอกสาร และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน
 2. ศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการสร้างแบบสอบถาม จากตำรา เอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อนำมาปรับปรุงและสร้างแบบสอบถาม
 3. สร้างแบบสอบถามตามหลักเกณฑ์ที่ครอบคลุมเนื้อหาโดยศึกษาจากแบบสอบถามและแบบทดสอบต่างๆ ที่มีลักษณะใกล้เคียง
 4. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแก้ไขปรับปรุง เพื่อให้ได้ข้อคำถามที่มีความชัดเจนและถูกต้องเพื่อนำไปหาคุณภาพเครื่องมือ
 5. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงและแก้ไขแล้วนำไปเก็บจริง
- โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่

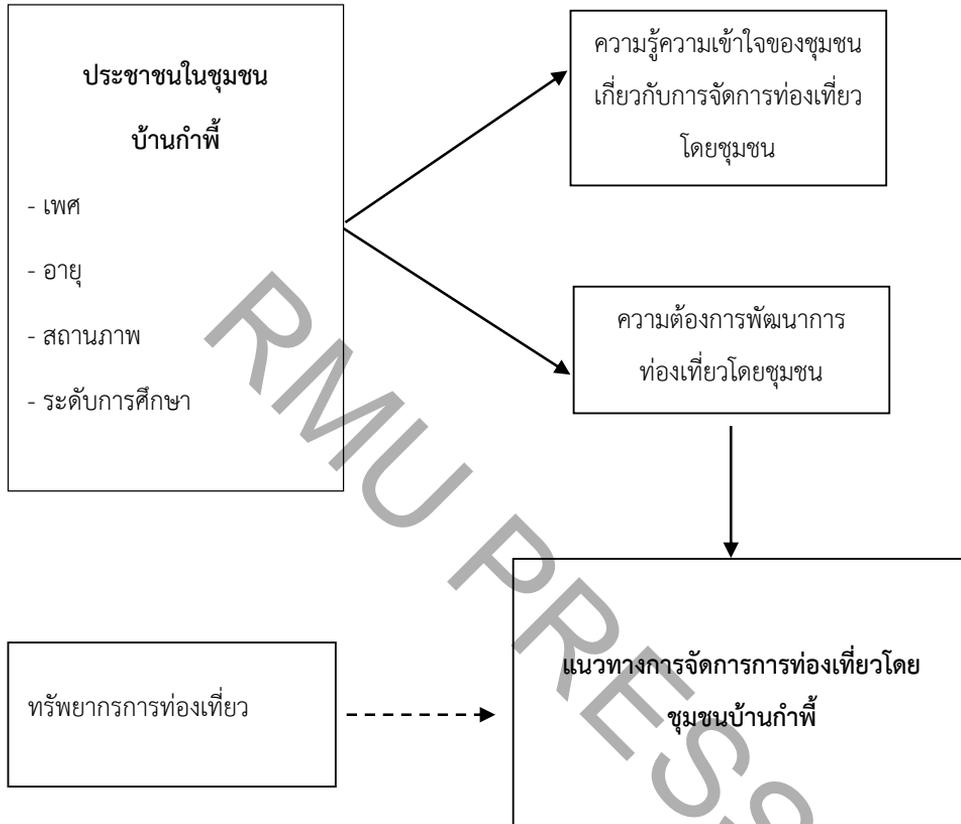
ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา โดยการใช้แบบสอบถามแบบเลือกตอบ

ส่วนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจของชุมชนเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งลักษณะของแบบสอบถาม เป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับของลิเคิร์ต (Rating Scale)

ส่วนที่ 3 ความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับของลิเคิร์ต (Rating Scale)

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

กรอบแนวคิดในการวิจัย เรื่อง แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านกำพี้ ตำบลกำพี้ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ มีการแบ่งประเภทข้อมูลออกเป็น 2 ประเภท คือ ข้อมูลปฐมภูมิ ได้จาก

1. การสนทนากลุ่ม Focus Group Discussion ใช้เพื่อเก็บข้อมูลกลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่น และสร้างแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนบ้านกำพี้
 2. การสำรวจ โดยการสำรวจสภาพทั่วไปของชุมชนและทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่ชุมชนมี รวมทั้งข้อคิดเห็นในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านกำพี้ โดยใช้วิธีการสำรวจภาคสนาม บันทึกภาพ การจดบันทึก
 3. การตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจของชุมชน และความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- ข้อมูลทุติยภูมิ ได้จากการรวบรวมจากเอกสาร ตำราต่างๆ ทั้งจากหน่วยงานราชการ และเอกสารเผยแพร่ของชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลที่ได้เพื่อนำไปทำการประมวลผล และวิเคราะห์ผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) การวิเคราะห์ค่าความถี่และร้อยละ สำหรับข้อมูลในแบบสอบถามส่วนที่ 1 และการวิเคราะห์ค่าความถี่, ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณในแบบสอบถามส่วนที่ 2 และส่วนที่ 3

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 บริบทและทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน

จากการลงพื้นที่ชุมชนบ้านกำพี้ เพื่อสัมภาษณ์ชาวบ้านและสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวภายในชุมชน และบริเวณรอบๆชุมชน มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ ดังนี้

1. กู่ข้าวดำ หรือ กู่ปู้ดำ

กู่ข้าวดำ หรือ กู่ปู้ดำ เป็นสถานที่ที่ชาวบ้านกำพี้ให้ความเคารพ สักการบูชา และมีการจัดพิธีบวงสรวงสงฆ์ในเทศกาลสงกรานต์เป็นประจำทุกปี โดยเริ่มแรกศาสตราจารย์ ศรีศักร วัลลิโภดม พร้อมด้วยทีมงานจากมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้ทำการสำรวจแผ่นศิลาแลงที่ฝังอยู่ใต้ดิน พร้อมกับ เศษซากอิฐดินเผา เศษกระเบื้อง และเศษภาชนะเครื่องใช้ โดยมีความเห็นเบื้องต้นว่า ชุมชนกำพี้เป็นที่ตั้งเมืองเก่า มีอายุประมาณ 800 ปี และกู่ปู้ดำน่าจะเป็นศาสนสถานที่สร้างขึ้นในยุคคอม และมีอายุร่นราวราวเดียวกับกู่สันตรัตน์ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม ส่วนข้าวดำนั้น ได้มีการขุดพบโดยชาวบ้านในพื้นที่นาบริเวณข้างเคียง โดยมีการฝังกลบรวมกับภาชนะเครื่องใช้ จากปากคำชาวบ้านที่เคยทำการขุดพบข้าวดำเป็นจำนวนมาก (ประมาณ 1 เกวียน) ทราบว่าเป็นการขุดพบโดยบังเอิญในทีนาส่วนบุคคล ซึ่งมีการฝังอยู่ในโพรงดินเป็นชั้นๆ ลึกประมาณสองเมตร ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาเดียวกันกับที่ประชาชนชาวอำเภอนาดูนได้ขุดพบโบราณวัตถุ และพระบรมสารีริกธาตุ วิพัต นามคาน, (สัมภาษณ์ 10 มีนาคม 2557)

2. วัดบ้านกำพี้

วัดบ้านกำพี้ ตั้งอยู่เลขที่ 34 บ้านกำพี้ หมู่ 1 ตำบลกำพี้ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ที่ดินที่จัดตั้งวัดมีเนื้อที่ 13 ไร่ 3 งาน 6 ตารางวา อาณาเขต ทิศเหนือประมาณ 4 เส้น 8 ตารางวา ทิศใต้ประมาณ 3 เส้น 19 วา ติดกับถนนสาธารณะประโยชน์ ทิศตะวันออกประมาณ 2 เส้น 18 วา ติดกับทางสาธารณะประโยชน์ ทิศตะวันตกประมาณ 3 เส้น 8 วา ติดกับที่ดินของนายซาร์ จันทรอ่อน อาคารเสนาสน ประกอบด้วยอุโบสถ (หลังเก่า) สร้างเมื่อ พ.ศ. 2407 ต่อมาได้สร้างอุโบสถหลังใหม่ขึ้นแทนหลังเก่า ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อ พ.ศ. 2541 เขตวิสุงคามสีมาสร้างเมื่อ พ.ศ. 2545 ศาลาการเปรียญ กว้าง 15 เมตร ยาว 25 เมตร เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก สร้างเมื่อ พ.ศ. 2527 กุฏิสงฆ์ จำนวน 1 หลัง สำนักงานมูลนิธิวัดบ้านกำพี้ 1 หลัง เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก 2 ชั้น ชั้นล่างเป็นที่ทำการของสำนักงานและห้องสมุด สร้างเมื่อ พ.ศ. 2534 วัดบ้านกำพี้ (คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2559 ออนไลน์)

นอกจากนี้วัดกำพี้ ยังเป็นวัดที่มีความร่มรื่น ถือเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวบ้านในชุมชน เมื่อถึงเทศกาลงานประเพณี จะมีการรวมตัวของพุทธศาสนิกชนในหมู่บ้าน และผู้มีจิตศรัทธาจากที่ต่างๆมาร่วมทำบุญ จัดโรงทานทำบุญที่วัดอย่างล้นหลาม และวัดบ้านกำพี้ยังได้รับคัดเลือกจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ให้เป็นวัดดีเด่น วัดพัฒนาตัวอย่าง ประจำปี 2552 อีกด้วย วัดลลภ โภเกต, (สัมภาษณ์ 10 มีนาคม 2557)

3. โครงการส่งเสริมศิลปาชีพบ้านกำพี้ ในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

เนื่องในวโรกาส สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐานมาประทับแรมพระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ จังหวัดสกลนคร เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2543 นั้น พระองค์ได้เสด็จฯ เยี่ยมพสกนิกรในพื้นที่ต่างๆ ภายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2543 ทรงเสด็จพระราชดำเนินมาเยี่ยมสมาชิกกลุ่มทอผ้าไหม และราษฎรบ้านกำพี้ ในครั้งนี้ ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องได้พิจารณาคัดเลือกราษฎรที่ยากจนจากบ้านกำพี้และหมู่บ้านใกล้เคียง เพื่อขอพระราชทานเข้าเฝ้าฯ พระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ราษฎรดังกล่าวเข้าเฝ้าฯ ทรงทราบถึงความเดือดร้อน อันเนื่องมาจากปัญหาการประกอบอาชีพ ซึ่งพื้นที่บริเวณบ้านกำพี้ และหมู่บ้านใกล้เคียงจะประสบปัญหาความแห้งแล้ง การเพาะปลูกไม่ได้ผลเท่าที่ควร ราษฎรมีรายได้น้อย จึงทำให้เกิดปัญหาความยากจนตามมา พระองค์ฯ ทรงมีความห่วงใยในความเป็นอยู่ของราษฎร จึงทรงพระราชทานความช่วยเหลือ โดยพระราชทานเงินในการประกอบอาชีพ ทรงมีพระราชเสาวนีย์ให้นำไปเป็นทุนในการปลูก หม่อนเลี้ยงไหม ได้ทรงรับเข้าเป็นสมาชิกทอผ้าไหมตามโครงการส่งเสริมศิลปาชีพในพระองค์ฯ ต่อไป โครงการส่งเสริมศิลปาชีพบ้านกำพี้, (คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2559 ออนไลน์)

กิจกรรมที่ดำเนินการในโครงการ ประกอบด้วย 7 กลุ่มอาชีพ ได้แก่ กลุ่มทอผ้าไหม กลุ่มปักผ้า กลุ่มจักสาน กลุ่มแกะสลัก กลุ่มทอผ้าฝ้าย กลุ่มเครื่องเงิน และกลุ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ซึ่งในแต่ละกลุ่มมีกิจกรรมและมีการรวมสมาชิกที่มีฝีมือ ในงานด้านต่างๆ ซึ่งควรค่าแก่การเรียนรู้และสืบทอดให้คงอยู่ต่อไป

4. โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริฯ บ้านกำพี้

เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2548 สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จฯ เยี่ยมเยือนสมาชิกกลุ่มทอผ้าไหมบ้านกำพี้ ในครั้งนี้สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระราชดำริ ให้จัดตั้งฟาร์มตัวอย่างฯ ขึ้นในพื้นที่บ้านกำพี้และบริเวณใกล้เคียง ซึ่งจังหวัดมหาสารคามรับสนองพระราชดำริ โดยการจัดหาพื้นที่ว่างเปล่าเพื่อจัดทำโครงการฟาร์มตัวอย่าง โดยใช้พื้นที่ป่าโคกแสบง ตำบลกำพี้ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 157 ไร่ 2 งาน เป็นพื้นที่จัดตั้งโครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ และเริ่มดำเนินการเมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ. 2549

โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริฯ บ้านก่ำพิ์ ได้รับราษฎรตามพระราชเสาวนีย์ ซึ่งราษฎรในโครงการฯ และในหมู่บ้านใกล้เคียง ได้รับประโยชน์มากมาย ไม่ว่าจะเป็นการบริโภคอาหารที่ปลอดภัยจากสารพิษราษฎรที่ทำงานในโครงการฯ มีรายได้ และนอกจากมีรายได้แล้วยังสามารถนำความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติงานออกไปประกอบอาชีพส่วนตัว และเปิดโอกาสให้คนอื่นได้เข้ามาทำงาน มีรายได้ มีความรู้สามารถ นำไปประกอบอาชีพต่อไป อีกทั้งยังเป็นแหล่งศึกษาดูงาน และฝึกอบรม ซึ่งมีราษฎรเข้ารับการฝึกอบรมที่โครงการฯ อยู่นตลอดเวลา ปรียาพัตร ทองสุก, (สัมภาษณ์ 11 มีนาคม 2557)

แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านก่ำพิ์

จากการสนทนากลุ่มระหว่างผู้วิจัย และผู้นำชุมชน และนักวิชาการด้านการท่องเที่ยว ได้เสนอแนวทางจัดการท่องเที่ยวภายในชุมชน 3 หัวข้อสำคัญ ดังนี้

1. เกิดการรวมกลุ่มบ้านพักโฮมสเตย์ จำนวน 14 ครัวเรือน
2. เกิดโปรแกรมการท่องเที่ยวภายในชุมชน
3. เกิดแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้ยั่งยืน

ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มได้นำเสนอ แนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างไร เพื่อให้ยั่งยืน โดยผู้เขียนนำมาสรุปเป็นรายข้อดังนี้

1) ความอยู่รอดของชุมชนขึ้นอยู่กับฐานทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิต และวัฒนธรรมของชุมชน ดังนั้นจึงควรใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน สร้างความภาคภูมิใจให้กับชุมชน ในการเผยแพร่ภูมิปัญญา สร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวให้ผู้มาเยือนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานในการทำงานร่วมกับชุมชน ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2) การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือให้ชุมชนในการนำเสนอ “ ของดี ” ของชุมชนให้กับคนภายนอกได้รับรู้ ทำให้เกิดการสืบค้น ถิ่นทอด และฟื้นฟูวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น ดังนั้นชุมชนจะต้องมีการบริหารจัดการร่วมกัน มีการกำหนดว่าวิถีชีวิตและวัฒนธรรมอะไรบ้าง ที่ชุมชนพร้อมในการนำเสนอและสร้างการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน ตลอดจนมีแนวทางปฏิบัติตัวสำหรับนักท่องเที่ยว โดยไม่ขัดต่อวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน การที่มีนักท่องเที่ยวสนใจแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมคนท้องถิ่น ถือเป็นตัวกระตุ้นให้ชุมชนเกิดความภาคภูมิใจ และมีความภูมิใจในการนำเสนอข้อมูลชุมชน สามารถสร้างการมีส่วนร่วมให้กับนักท่องเที่ยวในกิจกรรมทางวัฒนธรรมของตน ทำให้เยาวชนคนรุ่นหลังเห็นคุณค่าของชุมชน

3) ชุมชนจะต้องมีกระบวนการในการจัดการความรู้ภายในชุมชน สร้างระบบในการบริหารจัดการ และแก้ไขปัญหาการท่องเที่ยวภายในชุมชนโดยชุมชนเอง มีการพัฒนาทักษะและเพิ่มเติมความรู้ใหม่ๆ ให้กับสมาชิกในชุมชนในด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยว ให้คนในชุมชนมีความเชื่อมั่นในการนำเสนอปัญหา และความต้องการการสนับสนุนกับหน่วยงานภายนอก

ตอนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจของชุมชนเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 56.15 และมีอายุมากกว่า 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 36.15 รองลงมาคือมีอายุระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 23.85 และมีสถานภาพสมรส มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 57.69 ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 62.31 รองลงมาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 36.15

ตารางที่ 1 : ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความรู้ความเข้าใจของชุมชนเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ความรู้ความเข้าใจของชุมชนเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	ระดับความรู้ความเข้าใจ		
	\bar{X}	SD	ระดับ
1. ประสบการณ์ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	2.77	0.24	ปานกลาง
2. มีความรู้พื้นฐานและมีความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน	2.80	0.23	ปานกลาง
3. เห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชนในการพัฒนาชุมชน	3.21	0.44	ปานกลาง
4. ตระหนักในปัญหาและผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงพาณิชย์ที่ส่งผลต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม	3.59	0.60	มาก
5. ตระหนักในแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว	3.58	0.59	มาก
6. เชื่อมั่นในศักยภาพของพื้นที่ในชุมชนว่าจะยอมรับและเรียนรู้เรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้	3.33	0.50	ปานกลาง
7. เชื่อมั่นในความพร้อมของคนในชุมชนว่าจะยอมรับและเรียนรู้เรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้	3.51	0.53	มาก
8. คนในชุมชนมีความสามารถในการสื่อสารถ่ายทอดเรื่องราวประสบการณ์ในพื้นที่ของตนเอง	3.58	0.59	มาก
เฉลี่ยรวม	3.30	0.46	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 คนในชุมชนมีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า คนในชุมชนมีความตระหนักในปัญหา และผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงพาณิชย์ ที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ย 3.59 รองลงมาคือ คนในชุมชนมีความสามารถในการสื่อสาร ถ่ายทอดเรื่องราวประสบการณ์ในพื้นที่ของตนเอง และตระหนักในแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับที่ 3.58 คนในชุมชนเชื่อมั่นในความพร้อมของคนในชุมชนว่าจะยอมรับและเรียนรู้เรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ ค่าเฉลี่ย 3.51 เชื่อมั่นในศักยภาพของพื้นที่ในชุมชนว่าจะยอมรับและเรียนรู้เรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ มีค่าเฉลี่ย 3.33 เห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชนในการพัฒนาชุมชน ค่าเฉลี่ย 3.21 มีความรู้พื้นฐานและมีความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีค่าเฉลี่ย 2.80 และน้อยที่สุดคือ ประสบการณ์ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ค่าเฉลี่ย 2.77

ตอนที่ 3 ความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ตารางที่ 2 : ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยชุมชน	ระดับความต้องการ		
	\bar{X}	SD	ระดับ
1. การวิเคราะห์ช่องทางตลาด/นักท่องเที่ยว/ศักยภาพ/ ข้อจำกัด และความสามารถในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน	3.68	0.68	มาก
2. การออกแบบและวางแผนการท่องเที่ยวโดยชุมชน	3.72	0.72	มาก
3. ชุมชนมีการบริหารจัดการองค์กรแบบมีส่วนร่วมและโปร่งใส	3.30	0.45	ปานกลาง
4. ทักษะด้านการสื่อสารเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน	3.84	0.73	มาก
5. รับการฝึกเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น	3.58	0.60	มาก
6. การช่วยเหลือสนับสนุนเพื่อจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน จาก หน่วยงานจากภายนอกพื้นที่	3.59	0.60	มาก
เฉลี่ยรวม	3.62	0.63	มาก

จากตารางที่ 2 คนในชุมชนมีความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนในภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า คนในชุมชนต้องการพัฒนาทักษะด้านการสื่อสารเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.84 รองลงมาคือความต้องการพัฒนาการออกแบบ และวางแผนการท่องเที่ยวโดยชุมชน ค่าเฉลี่ย 3.72 การวิเคราะห์ช่องทางตลาด/นักท่องเที่ยว/ศักยภาพ/ข้อจำกัด และความสามารถในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ค่าเฉลี่ย 3.68 ความต้องการการช่วยเหลือสนับสนุน เพื่อจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน จากหน่วยงานจากภายนอกพื้นที่ ค่าเฉลี่ย 3.59 ต้องการรับการฝึกเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ค่าเฉลี่ย 3.58 และต้องการพัฒนาชุมชนให้มีการบริหารจัดการองค์กรแบบมีส่วนร่วม และโปร่งใส ค่าเฉลี่ย 3.30

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

1. อยากให้มีการจัดอบรมด้านการนำเที่ยวแก่ชุมชน
2. อยากให้มีการจัดอบรมด้านการจัดการที่พักแบบโฮมสเตย์
3. อยากให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนงบประมาณในการจัดการท่องเที่ยวภายในชุมชน

สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 บริบทและทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน

จากการลงพื้นที่ชุมชนบ้านกำพี้ เพื่อสัมภาษณ์ชาวบ้านและสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวภายในชุมชน และบริเวณรอบๆชุมชน มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ ได้แก่ 1) กู่ข้าวดำ หรือ กู่ปู้ดำ 2) วัดบ้านกำพี้ ซึ่งได้รับรางวัลวัดพัฒนาตัวอย่าง 3) โครงการส่งเสริมศิลปาชีพบ้านกำพี้ ในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และ 4) โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ บ้านกำพี้

จากการสนทนากลุ่มระหว่างผู้วิจัย และผู้นำชุมชน และนักวิชาการด้านการท่องเที่ยว ได้เกิดแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวภายในชุมชน คือ 1) เกิดการรวมกลุ่มเพื่อการจัดการที่พักแบบโฮมสเตย์ภายในชุมชน 1 กลุ่ม 2) เกิดรายการนำเที่ยว โดยมีลักษณะเป็นชุดการท่องเที่ยว Package ซึ่งอยู่ภายใต้การบริหารจัดการโดยชุมชนเอง และ 3) เกิดแนวทางการจัดการท่องเที่ยวภายในชุมชนอย่างยั่งยืน

ตอนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจของชุมชนเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า คนในชุมชนมีความตระหนักในปัญหาและผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงพาณิชย์ที่ส่งผลต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม คิดเป็นร้อยละ 3.59 รองลงมาคือ คนในชุมชนมีความสามารถในการสื่อสารถ่ายทอดเรื่องราวประสบการณ์ในพื้นที่ของตนเอง และตระหนักในแนวความคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยเท่ากันที่ 3.58

ตอนที่ 3 ความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน

คนในชุมชนมีความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า คนในชุมชนต้องการพัฒนาทักษะด้านการสื่อสารเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 3.84 รองลงมาคือความต้องการพัฒนาการออกแบบและวางแผนการท่องเที่ยวโดยชุมชน คิดเป็นร้อยละ 3.72 การวิเคราะห์ช่องทางตลาด/นักท่องเที่ยว/ศักยภาพ/ข้อจำกัด และความสามารถในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน คิดเป็นร้อยละ

3.68 ความต้องการการช่วยเหลือสนับสนุนเพื่อจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน จากหน่วยงานจากภายนอกพื้นที่ คิดเป็นร้อยละ 3.59 ต้องการรับการฝึกเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 3.58 และต้องการพัฒนาชุมชนให้มีการบริหารจัดการองค์กรแบบมีส่วนร่วมและโปร่งใส คิดเป็นร้อยละ 3.30

ข้อเสนอแนะอื่นๆ จากผู้ตอบแบบสอบถาม คือ อยากให้มีการจัดอบรมแก่คนในชุมชนด้านการจัดนำเที่ยว การจัดการที่พักแบบโฮมสเตย์ และอยากให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนงบประมาณในการจัดการท่องเที่ยวภายในชุมชน

อภิปรายผล

จากการศึกษาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านกำพี้ ตำบลกำพี้ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษาบริบทและทรัพยากรของชุมชนบ้านกำพี้เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว 2) เพื่อศึกษาระดับความรู้ ความเข้าใจของชุมชนบ้านกำพี้ เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน และ 3) เพื่อศึกษาระดับความต้องการของชุมชนบ้านกำพี้ ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยได้ทำการศึกษาทั้งจากเอกสารและการศึกษาภาคสนาม การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม ผลการศึกษาสามารถสรุปและอภิปรายผล ดังนี้ศักยภาพทางด้านแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนบ้านกำพี้ มีศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งทางด้านวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และวิถีชีวิต นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนที่สามารถจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ ได้แก่ กู่ปู่ดำ หรือกู่ข้าวดำ วัดบ้านกำพี้ โครงการส่งเสริมศิลปาชีพบ้านกำพี้ ในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และโครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ บ้านกำพี้ หากแต่ชาวบ้านในชุมชนนั้นยังขาดความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งจากผลการวิจัยจะเห็นว่าชุมชนมีปัญหาเรื่อง ขาดความรู้พื้นฐาน และมีความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชนน้อย คิดเป็นร้อยละ 2.80 อีกทั้งยังขาดประสบการณ์ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน คิดเป็นร้อยละ 2.77 นอกจากนี้คนในชุมชนยังมีความต้องการพัฒนาทักษะด้านการสื่อสารเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 3.84 รองลงมาคือความต้องการพัฒนาการออกแบบ และวางแผนการท่องเที่ยวโดยชุมชน คิดเป็นร้อยละ 3.72 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดุขฉนิ ชาวนา และคณะ (2551) ได้ทำการวิจัยเรื่อง โครงการรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนชุมชนบ้านผาแตกหมู่ที่ 10 ตำบลสเปิง อำเภอมะแมง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่าสถานการณ์ การท่องเที่ยวที่ผ่านมาได้เกิดปัญหาจากการจัดการ เนื่องจากการขาดความรู้และความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยว ที่ถูกต้อง ตลอดจนขาดทักษะในการจัดการ และมีทัศนคติในเชิงลบต่อการท่องเที่ยวที่ทำให้ขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการ

ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้ยั่งยืน จากการศึกษาข้อมูลย่อย ชุมชนควรใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน หมายถึงต้องสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และผู้ที่เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการปกป้องและสงวนรักษาโอกาสต่างๆ ของอนุชนรุ่นหลังไว้ด้วย (เพชรศรี นนท์ศิริ, 2550) สร้างความภาคภูมิใจให้กับชุมชนในการเผยแพร่ภูมิปัญญาในการจัดการทรัพยากร และจะต้องมีการบริหารจัดการ พร้อมทั้งร่วมกันกำหนดว่าวิถีชีวิตและวัฒนธรรมอะไรบ้างที่ชุมชนพร้อมในการนำเสนอ และสร้างการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน ตลอดจนมีแนวทางปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยว มีกระบวนการในการจัดการความรู้ภายในชุมชน สร้างระบบในการบริหารจัดการและแก้ไขปัญหาการท่องเที่ยวภายในชุมชนโดยชุมชนเองและเน้นการมีส่วนร่วม ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเองเช่นกัน สอดคล้องกับ Rose (อ้างถึงใน สานิตย์ บุญชู, 2527, หน้า 7) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของ ประชาชนไว้ว่า ชุมชนใดที่ได้เปิดโอกาสให้ประชาชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมมาก

เท่าใด ก็จะทำให้การพัฒนาชุมชนนั้นสามารถเป็นไปได้โดยสะดวก และสามารถดำเนินไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ได้ ทั้งนี้โดยมีความเชื่อพื้นฐานที่ว่า คนมีศักยภาพในการเปลี่ยนแปลงคุณค่าของความคิด และสมรรถภาพของคนเรานั้น จะไม่มีความหมาย ถ้าหากขาดการมีส่วนร่วมกับบุคคลอื่น เช่นเดียวกับ จรินทร์ อาสาทรงธรรม (2554) ซึ่งเห็นว่าแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนตลาดน้ำอย่างยั่งยืน ต้องการการมีส่วนร่วมของชุมชน เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบยั่งยืน เพื่อให้มีความสามารถในการดูแลรักษา ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม ทำให้มีทักษะการจัดการและการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก ดังนั้นชุมชนควรมีการวางแผนและควบคุมการใช้ทรัพยากรท่องเที่ยว และการได้รับผลประโยชน์จากการ ให้บริการนักท่องเที่ยวที่มาเยือน ซึ่งสอดคล้องกับ ยงยุทธ สุธงษา (2550) ได้ทำการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการการท่องเที่ยวในเขตเทศบาล ตำบลปากพะยูน ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง และทัศนคติของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลปากพะยูน ส่งผลให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดสถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว การกำหนดระเบียบ เงื่อนไข และทิศทางในการพัฒนาระดับที่น้อย หน่วยงานภาครัฐ ประชาชนองค์กรต่างๆที่เกี่ยวข้องจะต้องหันหน้าเข้าหากันเพื่อปรับปรุง พัฒนา หาแนวทางเพื่อศักยภาพการมีส่วนร่วมของประชาชนในการท่องเที่ยวในด้านต่างๆ ให้มากยิ่งขึ้น จึงทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งเกิดผลดีแบบยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. สำหรับชุมชน ควรมีการนำผลการวิจัยไปบูรณาการในการพัฒนา การจัดการท่องเที่ยวภายในชุมชน เพื่อให้สามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายในชุมชนได้ มีการสังเคราะห์ข้อมูล และนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชนต่อไป อีกทั้งควรมีการรวมกลุ่มอย่างเข้มแข็ง เพื่อให้คนในชุมชนได้มีบทบาทและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายในชุมชนร่วมกัน
2. สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาชุมชน หรือการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ยกตัวอย่างเช่น การมอบรายงานการวิจัยให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาชุมชน หรือการท่องเที่ยวภายในชุมชนในอนาคตต่อไป
3. สำหรับสถาบันการศึกษา ได้มีการนำผลการวิจัยครั้งนี้ ไปใช้บูรณาการในการเรียนการสอน ในรายวิชาที่เกี่ยวข้อง และใช้เป็นกรณีศึกษาให้กับนักศึกษา และสามารถใช้พื้นที่วิจัยเป็นศูนย์การเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน หรือในรายวิชาที่เกี่ยวข้องได้

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้นำชุมชน ประชาชน ในชุมชนบ้านกำพี้ ที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนและร่วมกันเสนอแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน และขอขอบคุณสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ที่สนับสนุนให้ผู้วิจัยได้มีโอกาสทำวิจัยที่มีคุณประโยชน์ต่อชุมชนอย่างแท้จริง ขอขอบคุณนักวิชาการทุกท่าน ผู้ประสานงานในชุมชนบ้านกำพี้ทุกภาคส่วนที่ช่วยอำนวยความสะดวก และให้คำปรึกษาในการดำเนินงานวิจัยตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงการทำรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

- คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. (2559). **โครงการส่งเสริมศิลปาชีพบ้านกำพี้**, [ระบบออนไลน์], แหล่งที่มา <http://www.rmufms.com/kamphi/craftskamphi.php> เข้าดูเมื่อวันที่ 03/11/2559
- จรินทร์ อสาทรงธรรม. (2554). **การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนตลาดน้ำอย่างยั่งยืน**. วารสารนักบริหาร ปีที่ 31(1), 204-209.
- ดุชนี ชาวนา และคณะ. (2551). **โครงการรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนชุมชนบ้านผาแตก หมู่ที่ 10 ตำบลสบเปิง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่**.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2542). **การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน**. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ประหยัด ตะคอนรัมย์. (2544). **แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน** : กรณีศึกษาตลาดริมน้ำดอนหวาย จังหวัดนครปฐม. กรุงเทพมหานคร : ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ไทย.
- แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555–2559
- พิมพ์พรณ สุจารินพงศ์. (2549). **มัคคุเทศก์**. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์: กรุงเทพฯ.
- เพชรศรี นนทศิริ. (2550). **การพัฒนาการท่องเที่ยว ชนบทของประเทศไทย** : การถ่ายทอดองค์ความรู้จากประสบการณ์ในประเทศฝรั่งเศส. วารสารวิชาการ การท่องเที่ยวไทยนานาชาติ, (2), 164-182.
- มนัส สุวรรณ และคณะ. (2541). **โครงการศึกษาแนวทางและการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลและสภาตำบล**. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- ยงยุทธ์ สงมาก. (2550). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวในเขตเทศบาลตำบลปากพะยูนจังหวัดพัทลุง** รายงานการศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยการปกครอง มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- รำไพพรรณ แก้วสุริยะ. (2547). **การจัดการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน**. สำนักพัฒนาการท่องเที่ยว : กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
- วิชานันท์ ผ่องศรี และสมพงษ์ ชงไชย. (2550). **การสร้างสรรค์รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการพื้นที่ อ.โขงเจียม จ.อุบลราชธานี**. สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์.
- สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน. (2559). **การท่องเที่ยวโดยชุมชน**, [ระบบออนไลน์], แหล่งที่มา <http://www.cbt-i.org> เข้าดูเมื่อ วันที่ 10/02/2559.
- สินธุ์ สโรบล และคณะ. (2546). **การท่องเที่ยวโดยชุมชนแนวคิดและประสบการณ์พื้นที่ภาคเหนือ**. เชียงใหม่ : วนิดาเพรส.
- Adhikary, M. (1995). **Management of Ecotourism**. Bangkok : Srinakarinwirot University
- Fenell, D. A. (1999). **Ecotourism and Introduction**. London: Routledge.